

Pris 50 penni.

Fiskaresonen

Finlands oförgätlige välgörare.

Med 2 afbildningar.

Säljes till förmån för Agrikolt-fonden.

Nyl. avd. 19 / 2 • 24

IV b /
Kapsel
Samböcker

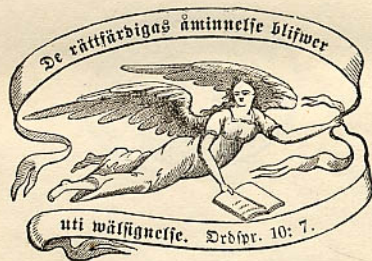

Rättelse:

Sidan 28 rad. 3 uppf från står 1542; läs 1548;

Fiskaresonen

Finlands oförgätlige välgörare.

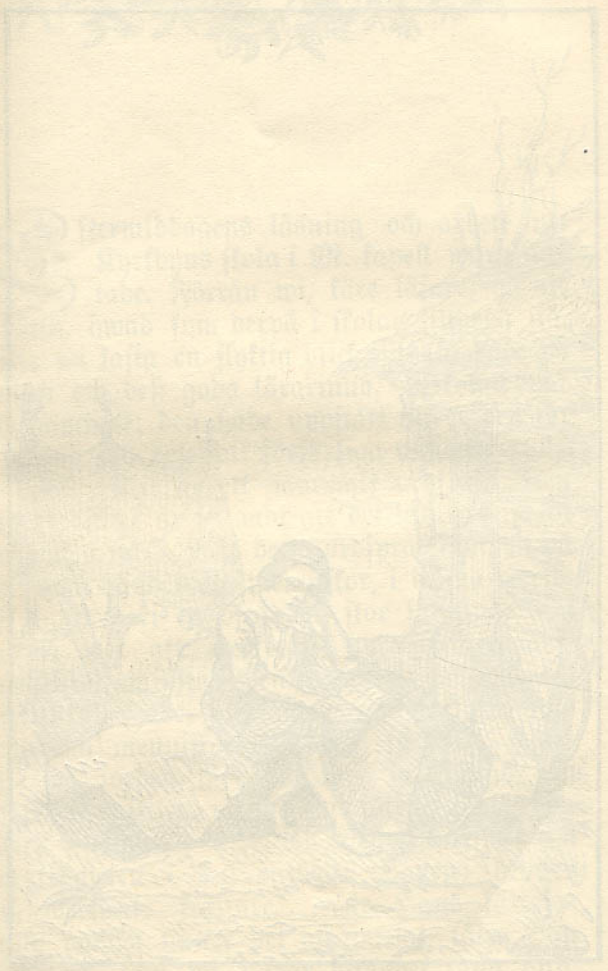
Säljes till förmån för Agrikola-fonden.

Pris: 50 penni.

A b o,

Hörenska boktryckeriet, 1870.

Företedt: R. L. Lindström.

Eftermiddagens läsning och arbete uti Skyrbyns skola i M. kapell woro slutade. Förrän wi, käre läsare, gå att berätta, hwad som derpå i skolan tilldrog sig, wilja wi kasta en flyktig blick tillbaka både på skolan och deß goda lärarinna. Skolan war icke gammal; den hade uppstått under den för Finland och deß folk förfärliga wintern 1867—1868. Det är ett gammalt ordspråk, som säger: "intet är så ondt att det icke har något godt med sig." När detta ordspråk lämpas på det, som händer oss, menniskor, i denna werld, så ligger deri en djup och stor sanning. En kristen wet att werldens stora och hwarje menniskas minsta öden ledas af en wis och kärleksfull Gader i himmelen, som styrer folkens och menniskornas öden så, att Hans rike på jorden mer och mer befrämjas och att den enskilda menniskan föres, blott hon låter sig föras, mer och mer till lifwet och delaktigheten i den enfödde Sonen, hennes och werldens frälsare. När Hans kärleksfulla wisshet finner det oss nyttigt, låter Han den dag, som wi i vår blindhet falla **ond**,

falla tung öfwer oss, att wi, hwilka dagligen fara wilje i öfwerträdelser och synder, måtte komma till besinning, om hwad vår ewiga frid tillhörer, stanna på förderfwets wäg och ualkas honom genom Hans heliga Andå, som meddelar nåden i Kristus. Hwad som sålunda synes vårt jordiska sinne **ondt**, emedan det motstrider och plågar den köttsliga hågen i oss, det är och blifwer, genom Guds nåd och ledning, ett öfwerfwinneligt godt för vårt rätta och högre lif, blott wi wilja deri se och följa det "tecken" och den maning ofwanifrån, som deri ligger. **Så** sänder Herren oss stundom onda och swåra dagar och år till vår wäckelse och för vår andliga uppfostran; liksom han äfwen leder det onda, som menniskforna i sin syndighet begå, "till en god utgång", då Han tillstådjer det att ske. **Så** hade det gått i M. kapell under det swåra hemfökelseåret, att derunder bragtes till stånd en wälsignelserik inrättning, som under fordna goda år icke kunnat blifwa något af. När hungern och sjukdomen härjade i hwarje stuga, isynnerhet hos inhysingen, backstugusittaren och torparen, och döden bortryckte genom hungeršnerwfebern mången fader och moder från wårnlösa barn, uppstod ett hjertskärande elände i kapellet och de litet förmögware gårdarne öfwerfwämmades af arma tiggare, särdeles små, uthungrade och halfnakna barn. Hwad stod under den all-

måna nöden då att göra? Den fromme kapellpresten, Pastor W., grep sig an att uttänka något medel att hjelpa och från det kringwandrande tiggeriets fäfor och förderf frälåsa de arma små barnen, och sedan han i bönen sökt och funnit uppmuntran från sin Herre och Mästare samt anförtrott sin sak i Hans hand, "som är när de sina alla dagar intill werldens ända", meddelade han sina tankar åt sin hustru och sina två döttrar samt åt de herrskaps-personer, hwilka bodde i kapellet. Med det waka hjerta, som Gud gifwit qwinnan, rördes herrskaps-familjernas fruntimmer af de små barnens hjälplöshet; de förenade sig att genom försärdigande af arbeten, som försälldes till närmaft belägna stad, genom försäljande af öfwerflödiga granulåter och smycken m. m. samla medel till en tillflyktsort för de wårnlösa barnen i kapellet. Herren belönade med framgång deras menniskowänliga företag; bönderna förbundo sig att dagligen lemna mjölk och mjöl, wed och ljus efter sin ringa råd och lägenhet, och så uppstod midt under hungerns och nödens hemfökelsef — barnhemmet och byskolan i kyrkbyn, såsom en om sin lekamliga tillwåro swårt kämpande församlings förtröstansfulla tillrop till Honom, som sade: "låter barnen komma till mig och förmener dem icke"; de swårt pröfwade wågade lägga grundstenen till denna andeliga plantering endast och alle-

nast i förlitande på Honom, som kunde och wille hjälpa, då nöden är som störst, blott man förlitar sig på Honom. Att barnskyddsanstalten tillika och hufwudsfalligen blef en **skola**, der Guds ord, flit, arbetsamhet och mången nyttig kunskap och färdighet skulle inläras, det war Pastor W—s wilja och derpå gingo alla så gerna, gerna in, ty den swära tiden hade lärt en och hwar att inse, att det finska folkets öde hade varit wida lättare, att hungersnöden aldrig hade kunnat blifwa så stor, om gudsfruktan, flit, arbetsamhet, sparsamhet och kunskaper varit rådande allmännare inom Finlands gränser, än gudsfröakt, lättja, häglöshet, laster, öfwerflöd och öfwerdåd i lefnadsfätt, samt okunnighet och fördomar. Nöden är en god, är den bästa lärmästare och samwetets wakna röst höres klarare, när sorgen marterar och hjertat swider i oro. — Men barnhemmet och skolan skulle hafwa en bostad, en lärarinna och föreståndarinna. Om den förre lätt kan finnas, så är det gemenligen desto swårare att finna en fullt lämplig person till det sednare, ty dertill behöfwes sann gudsfruktan och uppriktig fromhet, mycket allwar, men också mycket kristligt tålmod, arbetsamhets- och ordningsfinne, kärlek till barn, kunskapsrikhet; med ett ord, många, många kristliga dygder och många goda husliga och medborgerliga dugligheter och förmågor. Men Gud, som

underligen leder allas öden, hade dertill "försett offret", om wi så få tala med Skriftens ord. I kapellet fanns en dertill både lämplig och willig qwinna, nyligen blifwen enka. Hon war född af förmögna och förståndiga föräldrar, hwilka hade ett af kapellets största hemman. Tidigt hade hon gifwit sitt hjerta med föräldrarnes samtycke, åt en ung, fattig, men redlig och arbetsam man, hwilken tjenade som dräng i hennes föräldrars hus. Då föräldrarne dogo, öfwertogo hon och hennes man hemmanet. Wälstånd herrskade länge i deras flitiga och ordningsfulla bo och Herren wälsignade dem med "barn och blomma". Men "underliga äro Herrans wägar", mannen ådrog sig, under ett strängt winterarbete, en långwarig sjuklighet, flera swära miswäxtår följde på hwarandra, och den stadsars hustrun, som af flera små barns och mannens wård hindrades att noga efterse hemmanets wård, hwilken måste anförtrös lejda tjenare, såg inom kort mannen gömd i jorden, egendomen förlorad och den dag nära, när hon med sina små skulle nödgas lemna sina fäders torfwa, då — hungersåret inföll. Barnen föllo snart ett offer för den inom kapellet rasande febern och med tungt, men undergifwet hjerta såg modren dem nedläggas i jordens modersbarm, — såsom frön till ett herrligare lif i ewigheten, — inwid fadrens graf. Då wisade sig, huru rikt och

herrligt det kapital är, som består i en god och kristlig uppfostran i ungdomen. Ej flärd och prål hade föräldrarne i tiden inplantat hos sin dotter, utan de hade wändt hennes håg tidigt till Gud och de gudomliga tingen och hållit henne uti en förträfflig, af en kristligt sinnad man ledd folkskola i närmaste stad. När nu Gud hade i sin outgrundliga wisshet funnit för godt att frantaga henne man, barn och egendom, öfwerlemnade hon icke sitt hjerta åt gudlös förtwiflan och lidnöjd öwerksamhet, utan hon trodde sig i de sffickelser och pröfningar, hwilka Gud henne tillsändt, se ett tecken, att hon, som icke mer hade egna barn, borde blifwa en moder för de många, hwilkas jordiska stöd nu dagligen bortrycktes, och derföre mottog hon willigt och med sitt warma hjertas hela kärlek anbudet, att wara föreståndarinna och lärarinna i M. kapells kyrkby skola. Sådan war skolans uppkomst, sådan lärarinnan. Om wi omtalat detta i alltför widlöftiga ordalag, hoppas wi, att våra kära läsare icke skola misstydka detta, åtminstone om de äro så sinnade, som wi äro det och derföre också tro andra wara, nemligen att gerna wilja taga reda på sammanhanget med och upphofwet till det, som möter oss på lifwets wäg. Ty huru skole wi eljest kunna egna menniskorna och deras inrättningar och angelägenheter wårt deltagande och wår kärleksfulla uppmärksam-

het och samwerkkan, om wi icke så noga, som möjligt, lära oss att känna, hurudana de äro och hwad som är deras mål och sträfswanden! Ju bättre wi känna allt detta, desto warmare hysa wi deltagande för dem. Då wi nu önska våra kära läsares deltagande för skolan i M. och för hwad der tilldrog sig en winterafton, — hafwa wi welat göra dem förtrogna med skolan samt des fromma och förträffliga lärarinnas öden och uppkomst. Wi återwända nu till skolan i M. Dagens läsning och öfningar woro slutade; ja, äfwen den enkla böneandakten war fulländad och barnens böjliga och klara röster hade redan i en kort psalmvers sjungit Herranom lof och tack för Hans kärleksfulla skydd under dagens arbeten och fröjder och utbedt sig Hans hägnande wård under nattens mörka timmar; men allt ännu dröjde barnen i skolstugan och tycktes ännu icke rusta sig till uppbrott i den klara stjerneqwällen. Wi säga till uppbrott, hwilket gälde de barn, hwilka icke hade sitt hem i läroinrättningen, ty utom af barnhemmets egentliga skyddslingar besöktes skolan af en mängd andra barn, äfwen de förmögnaaste bönders, ty bättre läroinrättning fanns icke i de bygderna. Swarföre dröjde barnen? Jo, deras goda lärarinna hade för sed, att då en dags systerfättningar i skolan gått wäl och barnen utmärkt sig för sin flit, ordning och sitt berömliga uppförande der-

under, belöna dem med att på aftonen, efter lektionernas slut, berättas för dem el-
 ler ur böcker läsa för dem någon hi-
 storia, egnad att upplysa deras förstånd, för-
 ädla deras hjerta och helga deras wilja; och
 det war ett bewis på skolas förträffliga
 framgång, att sådana berättelseqwällar rätt
 ofta återkommo. Desså älskade de wettgiriga
 barnen utomordentligt dessa "historieaftnar"
 och sågo i dem rikare belöningar än i hwad
 helst annat, som kunde gifwas dem, ty i
 barndomen äro människornas hjertan lyftnare
 efter allt, som påminner dem om de andeliga
 tingen och det underbara, himmelska hemmet
 derofwan, än efter jordens förgängliga ting;
 deras sinnen hafwa ännu icke hårdnat genom
 beröringen med girigheten, egennyttan och
 njutningslustan, utan de stå ännu närmare
 det Faderns hus, hwarifrån deras odödliga
 själar utgått, de ligga närmare ännu det
 frälsare-hjerta, som sade: "Åter barnen komma
 till mig och förmenar dem icke, ty sådana hö-
 rer Guds rike till." Desså war det ju så
 behagligt och trefligt, att medan mörker och
 köld rådde derute på December-qwällen, sitta
 i en stor rundel kring den ansefliga, pryd-
 ligt hwitmenade spiseln i skolstugan, i hvil-
 ken en wäldig brasa sprakade och spredde sitt
 wänliga och wärmande sken rymdt omkring
 hela rummet, och lyhöra uppmärksamt till
 lärmors wänliga och klara stänma, som om-

talade så mycket minneswärdt ur förgångna
 tidens lif, eller berättade om det myckna un-
 derbara, som Skaparens makt och godhet
 frammanat i fjerran länder och riken eller
 förtäljde en af dessa djupfönniga sagor, som
 det finsta folkets wemodiga ande diktat och
 hwari den på ett lärorikt sätt framställt sin
 erfarenhet och sina tankar om tingen, eller då
 hon ur mången god bok föreläste wackra
 skaldestycken och goda berättelser. En sådan
 qwäll war dem nu åter lofwad; derföre dröjde
 barnen, derföre woro de äldre af dem så if-
 rigt sysselsatta att ståda i skolan, och att
 upprada wedträen i den rymliga spiseln och
 antända brasan, för att desto förr berättelsen
 skulle få taga sin början. Raskt går arbetet,
 då det med god wilja förwättas och inom kort
 hade barnen dragit bänkarna omkring härden
 och intagit sina platser, de smärre närmast
 den i midten sittande lärarinnan och de äl-
 dre längre bort. Allt war således redo att
 lyhöra, samt lärarinnan att beghinna.

I afton, mina kära barn, så beghnte
 lärmor, will jag tala för eder om en fattig
 fiskareson, hemma från Berno socken och
 Dorshy by, hwilken genom Guds kraftiga
 bistånd blef i Hans hand ett mäktigt och
 wälsignelsesfullt redskap till den sanna, ewan-
 geliska lärans utbredande och befästande i
 vårt land och som, — en fiskare efter fa-
 drens yrke, lifsom flertalet af apostlarna, —

blef Finlands apostel, en reformator i Luthers anda och en författare af de första evangeliska böcker på finska språket. Hans namn har wißt mången af er hört; det är ett högt aktadt och älskadt namn i Finska historien: **Mikael Agrikola**, såsom han kallade sig sjelf, ett namn, som på det latinska tungomålet betyder: **åkerbrukare**, ett hedrande namn och yrke, och mycket passande för honom, ty liksom det finska folket af Försynens wisa ledning fördes att genom det förädlande åkerbruket bryta bygd högt upp i nordens stränga klimat, så sändes och utkorades han, att ur det finska folkets hjertan upprycka det ogräs, som under århundradens mörker blifwit af påfwißt willfarelse och ditt påtvingadt Christi enkla och rena lära, och uppluckra den andeliga jordmånen i Finnarne själar till mottagande af det rena, gudomliga ordets säd, då han till finskan öfversatte för första gången de Heliga Skrifterna.

"Du förde ditt folk, såsom en fårahjord" sjunger konung David, lofprisande, om Herren i sin 77:de psalm. Wäl war det icke till de södra ländernas feta betesmarker, till de af naturen rika länder, der "mjölk och honning" sjelfmant rinna, som Herren i sin wisshet förde oss och gaf "wårt lif en strand"; men Han förde tidigt det finska folket in på andens ädla betesmarker, på de andeliga fälten, hwaröfwer kristendomens herrliga sol

strålar så mäktigt och bereder plantor till wårt för ewighetens skördar. Det land, der finska folket fick nedslå sina fasta boningsplatser, är ett i höga Norden beläget, dit polens is sänder sin kalla andedrägt och der odlarns på jorden nedlagda möda icke så sällan gäckas af frostens härjningar. Men dock är det ett herrligt land, ett älskadt land, der wi hafwa mångfaldig anledning att minnas Moses' ord: "Skämmer icke landet, der I uti bor" (4 Mos. 35: 33). Ty Herrans wälsignelse hwilar deröfwer, "Du, Herre, besöker landet och wattungar det" (Ps. 65: 10). Just genom sin karga natur bewarar det sina inbyggare för många af de frestelser och wådor, som i mera lyckligt lottade länder utgöra en snara för de syndiga menniskorna. För att kunna lefwa måste wi, finnar, arbeta träget i wårt anleteswett, wi måste wara måttliga och sparsamma; men genom arbete och måtta stärkes kroppen och hållas själskrakterna uppe, då lättja och yppighet förstöra småningom kropp och själ. Derför hafwa wi en så stor anledning att tacka Gud, som ställde det finska folket såsom en odlings förpost emot polartakternas köld, och att sjunga med wår Runeberg:

Här är oss ljus, här är oss godt,
 Här är oss allt bekvämt;
 Hur ödet kastar än wår lott,
 Ett land, ett fosterland wi fått.
 Swad finns på jorden mera wärdt
 Att hållas dyrt och kärt?

"Blif i landet och föd dig redligt", säger David (Ps. 19: 5) och att detta i vårt land är möjligt för den gudfruktige och idoge arbetaren, det är den gode Gudens rikliga välsignelse åt det trägna arbetet, för att lätta människans vandring genom sorgedalen. Mot dem, hvilka i yttre måtto, att tala efter mennisko-uppfattning, äro wanlottade, wisar Gud, den högste förbarmaren, rikligast sin faderliga huldhet genom andeliga gåfwor. Det i yttre måtto kargare begäfwade finska folket hagnade Herren tidigare än mångt annat, större och lyckligare folk, med sin andas himmelska gåfwor. Snart förjagades här hedendomens mörker af kristendomens ljus; och då den kristna samningen under medeltidens århundraden blifwit uppblandad med och undanskymd af menniskodikter, uppgick knappast i Tyssland änyo samningens klara sol genom Luthers kyrkoförbättring, förrän ett återstken deraf spridde sig till Finlands bygder genom en Finne och Luthers lärjunge, **Peter Särkilax**, som här predikade Guds ord rent och klart, långt förr än de mäktigaste folken i vår werldsdel blefwo delaktiga af den åter renade Guds-kunskapen och Guds-ärfkan. Men den fastaste grundten saknades ännu, då Särkilax verkade för Guds rike; Guds eget ord, den Heliga Skrift war ännu icke tillgänglig för det finska folket, emedan det ännu icke war öfversatt till fin-

skan, så att icke hwar man ur sjelfwa den heliga och rena källan, till hwilken Luthers kyrkoförbättring åter öppnat fri tillgång, kunde ösa ordets lefwande watten, till tröst, upplysning och warning, till tuktan och ledning. Men sålunda saknades ännu det bästa och förnämligaste för dem, som talade med finst tunga:

Det kära ord, det enkla ord,
Som menskor dock förgåta.
Hwar är en menskelig wisdom spord,
Som sig dermed kan måta?
Hwar wisar werlden öf en grund
Så fast att derpå bygga,
Som ordet af Guds egen mund,
Det ewiga och trygga.

När annat, som wi akta wärdt
Att äga här och spara,
Af rost och mal och tid förtärdt
Hör upp war fröjd att wara,
När dagens werk förgås med hast
Ja, förr än afton stundat,
Står än Guds ord så nytt och fast
Som när det först blef grundadt.

Att "nu i flott och koja lika" det heliga gudsordet finnes tillgängligt för dem, som försnyen gifwit det ädla och wackra finska språket till tungomål, derfor står det finska folket främst, näst Gud, i skuld hos M. Agrikola. Honom tillkommer, bland menniskor, hvilka warit redskap för Guds anda, äran derfor, att wi kunna sjunga med Runeberg:

De äro nu förgångne
 Desså de sorgear,
 Då fädren suto fångne
 I mörkrets boja swär,
 Då den dig wedersakar,
 O Gud, med wåld och makt
 Din sannings ljusastakar
 Inunder skeppa lagt.

Ditt ord fick ingen hysa,
 Som dertill wigd ej war,
 Din kärlek fick ej lysa
 För allom uppenbar;
 Man måste djupt sig kröka
 Till usla brunnar då,
 Man måste menskor söka,
 För att dig söka få.

Du, som din sanning skrifwit
 Mer klar än sol och dag,
 Du, som wår broder blifwit
 Och fyllt för oss din lag,
 Till dig fick man ej ståda
 Med klar och öppen blick,
 Hos dig, i nöd och wåda,
 Ej tröft man söka fick.

O hvilka swära dagar,
 O hwilken sorgens tid!
 Då hördes werldens lagar
 Mer, än Guds stamma blid;
 Hans löstes fasta grunder
 Fick man ej bygga på;
 En samling menskofunder,
 Åt, den war bibel då.

Hvem har ett finskt hjerta och will icke
 höra berättas hwad historien känner om denna

ljusets banerförare, M. Agrikola? Om honom, som war den egentliga reformatorn i vårt land, i Luthers anda och kraft, vårt lands första, verkliga evangeliska biskop samt den första, som utgaf böcker på finska språket och lät största delen af bibeln ikläda sig det finska språkets drägt!!

Mikael Agrikola war född i Perno socken, såsom jag redan nämnt, och han sjelf tog sig namnet Agrikola, ty hans släkt ägde icke något tillnamn. Hans fader war en fattig fiskare, Olof Simonsson wid namn, anställd i denna egenkap wid Särkilax herrgård i nämnde socken. Mikael's födelseår är icke mera någonstädes antecknad, men man kan gissa till att han war född något af åren 1510, 1511 eller 1512. Huru hans fattiga föräldrar kommo att fända honom i skola, hwilket de tiderna icke skedde med många bondebarn, det weta wi icke heller, men säkert war Guds hand med derwid och barnets goda anlag röjde sig wäl så kraftigt i barndomsåren, att hans fader föranleddes att låta honom gå läswägen eller att bli prest. Sin första underwisning åtnjöt han i Wiborgs skola, der en flitig och trogen man, **Johannes Erasmi**, då meddelade underwisning. Denne Johannes war känd för sin stora skicklighet, och blef derföre förflyttad till Åbo att wara biskopen **Martin Skyttes** handsekreterare. Man har all anledning att tro,